

Nr 536

Av herr Haglund m. fl., om utredning rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet.

Den allmänna och lika rösträttens införande i vårt land stadfäste den politiska demokratin i princip. Huvudinnehållet var medbestämmanderätt och demokratisk kontroll. Den politiska demokratin är nu allmänt godtagen. Inom den ekonomiska sektorn har demokratiseringsprocessen inte fortskridit lika långt. En betydande maktkoncentration till ett fåtal aktieägare och styrelseledamöter synes fortfarande föreligga. Denna koncentration gäller både ägande av aktier och röststyrkans fördelning vid bolagsstämmorna. Fördelningen av styrelseuppdragen i de stora bolagen visar också samma tendens. En enda person har visat sig ha ända upp till 35 å 40 olika styrelseuppdrag, och dessa förhållanden gäller då särskilt inom de stora bolagen, de som har mer än 500 anställda. Det torde icke vara någon överdrift att påstå att en stark maktkoncentration inom storföretagen och de större affärsbankerna är rådande.

Om sedan detta förhållande är acceptabelt ur demokratisk synvinkel, där-om är naturligtvis meningarna delade. För socialdemokratien måste dock kravet på ekonomisk demokrati vara lika självklart som kravet på politisk, vilken vi aktivt medverkat till att genomföra.

På den ekonomiska demokratiens område behövs mycken upplysning och en aktiv debatt. Hur stark är maktkoncentrationen inom näringslivet? Vad betyder en eventuell maktkoncentration i ett politiskt-demokratiskt samhälle? Hur stort inflytande hade samhället och de anställda vid nedläggningen av industrier som nyligen skett i t. ex. Gävle och Valdemarsvik o. s. v.?

De här nämnda förhållandena inom näringslivet är av stor betydelse för hela samhällets utveckling. Från samhällets, d. v. s. medborgarnas sida, har man emellertid mycket ringa insyn i de förhållanden som rör ägande och maktkoncentration inom det privata näringslivet.

Dessa frågor om koncentration av makten inom det privata näringslivet har aktualiserats genom motioner även från borgerligt håll. Vi erinrar om bl. a. motionen i andra kammaren nr 639 år 1959, i vilken högerpartiet förklarat sig intresserat av sådana reformer i gällande lagstiftning vilka »underlättar spridningen av äganderätten beträffande företagen till intressenter ur alla medborgargrupper» (s. 9).

»Äganderätten måste decentraliseras och delägarskap i produktiva företag bli på en gång allmän och personlig. Den spridda personliga äganderätten

engagerar på ett helt annat sätt det stora antalet medborgare i samhälls-ekonomien» (s. 12).

Eftersom det samhällsägda näringslivets struktur är under behandling av »1953 års utredning angående de statliga företagsformerna» synes nu behov föreligga av en utredning om hur maktkoncentrationen är utformad inom det privata näringslivet, och för att bereda ökad insyn för medborgarna i det privata näringslivets förhållanden hemställas med hänvisning till ovan framförda synpunkter,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet.

Stockholm den 27 januari 1960

Anders Haglund

Birger Nilsson
i Östersund

T. Fredriksson

Einar Asp